[א] גמ' ולא כתיבן פרת כו'. נ"ב וכספרים עוד ד' (וכ"ב במס' סופרים פ"ו ה"ח) כגי דולא אם (שופטים כ). כן דכן המלך (ש"ב יח). נצאות דקנאהב (מ"ב יט). כנין של סנחריב (שם) :
[ב] שם (את דהגד הוגד) תח"מ :

תורה אור

אם אבדו אינו חייב באחריות, ואם היה שכיר שבת שכיר חדש שכיר שנה שכיר שבוע נותן לו שכר שבת לפיכך אם אבדו חייב באחריות. אלא גבי שבת היינו טעמא דאין קורין בתחילה משום דיפנו אבהתהון דינוקי למצותא דשבתא ואיבעית אימא משום דבשבתא אכלין ושתין ויקיר עליהון עלמא כדאמר *שמואל שינוי וסת תחילת חולי מעיים. ולמאן דאמר שכר פיסוק טעמים מ"ט לא אמר שכר שימור? קסבר בנות מי קא בעיין שימור. ולמ"ד שכר שימור מ"ט לא אמר שכר פיסוק טעמים? קסבר (שכר) פיסוק טעמים דאורייתא הוא *דא"ר איקא בר אבין אמר רב חננאל אמר רב מ"ד °ויקראו בספר תורת האלהים מפורש ושום שכל ויבינו במקרא: ויקראו בספר תורת האלהים זה מקרא, מפורש זה תרגום, ושום שכל אלו הפסוקים, ויבינו במקרא זה פיסוק טעמים, ואמרי לה אלו המסורות. אמר רבי יצחק מקרא סופרים, ועיטור סופרים, וקריין ולא כתיבן, וכתיבן ולא קריין הלכה למשה מסיני: מקרא סופרים: (א) ארץ, שמים, מצרים. *עיטור סופרים: °אחר תעבורו °אחר תלך °אחר תאסף °קדמו שרים אחר נוגנים °צדקתך כהררי אל; *קריין ולא כתיבן [א]: °פרת דבלכתו °איש דכאשר ישאל איש בדבר האלהים °באים (ב) דנבנתה °להדפליטה [ב] °את דהגד °אלי דהגורן °אלי דהשעורים, הלין קריין ולא כתבן, וכתבן ולא קריין °נא דיסלח זאת

[נחמיה ח] [בראשית יח] [במדבר לא] [תהלים סח] [תהלים לו] [ש"ב ח] [ש"ב טז] [ירמיה לא] [ירמיה נ] [רות ג] [מ"ב ה]

ר"ן

אם נאבדו בשבת דכיון דלא שקיל אגרא בשבתא הוה ליה שומר חנם: אם היה שכיר שבת · שבוע אחת: שכיר שבוע · שמטה אחת: נותן לו שכר שבת · כיון שלא הזכירו בפירוש אלא שהבליעו בכלל שאר הימים: לפיכך · כיון דהוי שומר שכר אם אבדו בשבת חייב באחריותן: דיפנו אבוהון דינוקא למצותא דשבתא · שאבות התינוקות פונין למצות שבת ומשתעשעין עם התינוקות ואם יקראו התינוקות לכתחילה יחושו לבטולם: ויקיר עליהון עלמא · על התינוקות שמתוך שאכלו יותר ממה שדרכן לאכול בחול אבריהם כבדין עליהן ואין יכולין ללמוד בתחילה שצריך עיון מרובה: גדול מי בעי שימור · בתמיה כך היא הגירסא במקצת נסחאות ואתי שפיר דה"ק סתמא דמתני' דקתני ולא ילמדנו מקרא בגדול היא מדקתני סיפא אבל מלמד את בניו דמאי דמשכינן לעיל חסורי מחסרא סיפיה דהיקא היא אלא ודאי בגדול מתוקמא וגדול מי בעי שימור · ואיכא נסחי דגרסי בנות מי בעי שימור והכי פריך ודאי כל היכא דתנא תנא המודר הנאה מחבירו בין איש בין אשה משמע והיכי פסיק ותנא לא ילמדנו מקרא נהי דמוקמת לה בקטן היינו בנים קטנים דבעו שימור אבל בנות אפי' קטנות לא בעו שימור שאין דרכן לצאת לחוץ: קסבר פיסוק טעמים דאורייתא הוא · ואסור ליטול על לימודם שכר דכיון דמדאורייתא נינהו הוו נהו כחוקים ומשפטים: מפורש זה תרגום · דמפרש ליה לקרא: ושום שכל אלו הפסוקים · נקודות המפסיקות בין פסוק לפסוק וקרי להו שום שכל שעל ידיהן אדם מבין המקרא כפי תנועת הטעמים כדאמר פרק קמא דחגיגה (דף ו:) נפקא מינה לפסוקי טעמי: המסורות · מה שנמסר במסרה: אמר רבי יצחק מקרא סופרים · הקריאה שמסרו לנו הראשונים שנקראו סופרים: ועטור סופרים · תיבות יתירות שנכתבו ליפות הלשון ונקראות עטור לפי שהן מעטרין את הלשון: קריין ולא כתיבן · תיבות הנקראות ולא נכתבות: כתיבן ולא קריין · שנכתבות ואינן נקראות: הלכה למשה מסיני · כך קבל משה בסיני ומסר לישראל: מקרא סופרים ארץ ארץ · שכשיש בו אתנחתא נקרא אָרֶץ בקמץ: שמים מצרים · שאע"פ שאין בהם אל"ף נקראים כאילו היתה בהם: עטור סופרים אַחַר תעבורו, אַחַר תלכו, אַחַר תאסף, קדמו שרים אַחַר נוגנים · כל הני "אחר" מיותרין הן ואינן אלא לתפארת הלשון דהוה ליה למכתב סעדו לבכם ותעבורו, תסגר שבעת ימים ותאסף, קדמו שרים נוגנים, אלא שנכתבו לתפארת הלשון: צדקתך כהררי אל · הוה ליה למכתב צדקתך הררי אל כדכתיב משפטיך תהום רבה לומר שההרים הרמים כלומר המלאכים צריכין לצדקת השם אלא שכתב כהררי אל לתפארת הלשון ובדברי מורי ראיתי דעטור סופרים היינו שכותבין טעם מפסיק באחר כי היכי דלישתמע אח"כ תלך ואח"כ תעבורו ואחר כן תאסף, קדמו שרים ואח"כ נוגנים, צדקתך כהררי נפסק בטעם כהררי ממלת אל לומר שמלת אל הפוכה כאילו היתה בתחלת הפסוק ופירוש אל לצדקתך נגלית כהרים שהם גלויים ואלמלא ההפסק היה במשמע אחר שתלכו אחר שתעבורו אחר שתאסף קדמו שרים אחר הנוגנים שהנוגנים קדמו להם לצדקתך כהרים של אל וקרי ליה עטור סופרים משום דמעטרי לה למילתא בטעם הקריאה: קריין ולא כתיבן פרת דבלכתו · בשמואל הוא להשיב ידו בנהר פרת "פרת" קרי ולא כתיב: איש דכאשר ישאל · בשמואל נמי הוא גבי אחיתופל כאשר ישאל איש בדבר האלהים "איש" קרי ולא כתיב: באים דונבנתה · בירמיה הוא הנה ימים באים נאם ה' [ונבנתה] העיר וגו' "באים" קרי ולא כתיב: לה דפליטה · בסוף ירמיה בנבואת בבל יהי לה לפליטה "לה" קרי ולא כתיב: את דהגד הוגד · ברות ויען בועז ויאמר לה הגד הוגד (את) [לי כל] אשר עשית את חמותך האי "את" קרי ולא כתיב מיהו בספרים שלנו קרי וכתיב ואף במסרה לא מדכר ליה בהנך דקריין ולא כתיבן: אלי דהגורן · בפסוק שאחריו ותרד הגורן ותעש ככל אשר צותה חמותה וקרי ליה אלי דהגורן אע"ג דבההוא קרא ליכא הגורן כיון דסמוך ליה בפסוק דלאחריו: אלי דהשעורים · ברות נמי הוא ותאמר שש השעורים האלה נתן לי כי אמר אלי אלי קרי ולא כתיב: כתיבן ולא קריין "נא" דיסלח · במלכים בהשתחויתי בית רימון יסלח נא ה' לעבדך כתיב נא ולא מקרי: זאת

רש"י

אם אבדו · בשבת: אינו חייב באחריותן · הואיל ואינו שכיר ביום שבת: אם היה שכיר שבת · שנותנים לו ז' פשיטים שכרו לשבוע אע"פ שמגיע ליום שבת פשוט אחד כיון דכל יום שבת נבלע עם שכירות שאר השבוע זו היא הבלעה ששכר שבת מבליע בתוך ימי השבוע נותנין (ג) שכר שבת דהבלעה שרי: אם אבדו · בשבת חייב באחריותן דהא נותנין לו שכר השבת: אלא גבי שבת · (ד) דקתני לא קורין בתחילה אבל שונין לאו משום שכר פיסוק ולא משום שכר שימור קאמר דהא שרי בהבלעה: דיפנו אבהתהון דינוקא למצוותא דלהון · שאם היו עסוקין להקרותן בתחילה בדבר חדש היו טרודין בהן ולא היו פנויין למצות שבת להתענג בו אבל שונין הואיל וכבר למדוהו לא מיטרדי בהו: דיפנו · כדי שיהו פנויין: ויקיר להו עלמא · שכבד עליהם ללמוד מפני המאכל ולהכי אין קורין בתחילה בשבת דמלעך להו: בנות · שמלמדין אותן תורה מי בעיין שימור אינהו לאו אורחייהו למיפק אבראי דכתיב "כל כבודה בת מלך פנימה" (תהלים מה) וליכא לאוקמא בה שכר שימור: שכר פיסוק טעמים דאורייתא הוא · ולא מלי למשקל עלייהו אגרא: אלו הפסוקים · עד היכן מסיים כל פסוק ופסוק ולהכי קרי להו "שום שכל" שיכול להשכיל בפסוק בין כל פיסוק ופיסוק: מקרא סופרים (ה) אֶרֶץ אָרֶץ · כלומר מה שקורין ארץ ארץ דלא כתבינן ההברה דלא כתבינן יו"ד בין אל"ף לרי"ש ובין רי"ש לצד"י וכן כמי ארץ דלא כתבינן ב' אלפי"ן או ה"א סמוך לאל"ף ויו"ד בין רי"ש לצד"י וכן שמים דלא כתבינן שאמים אל"ף בין שי"ן למ"ם ובין מ"ם ליו"ד וכן מצרים: הלכה למשה מסיני · דנקראין הכי: עיטור סופרים אחר תעבורו · ולא כתיב תעבורו אחר והיינו עיטור שמעטרין הדיבור דהכי משמע יפה: קדמו שרים אחר נוגנים · ולא כתיב אחר נוגנים קדמו שרים: לדקתך כהררי אל · ולא כתיב כהררי אל לדקתך דהכי מסתבר טפי ובדווקא משתעי: איש דכאשר ישאל איש בדבר האלהים · באחיתופל כתיב: באים דונבנתה · [קרי ולא] כתיב: לה דפליטה · שניהן כתובין בירמיהו: את דהגד הוגד אלי (ו) · דכולהו הני קריין ולא כתיבן: וכתיבן ולא קריין נא דיסלח · דנעמן: זאת

תוספות

שכר שבוע נותנין לו שכר שבת ואם אבדו חייב באחריותן · כדין שומר שכר דמחייב בגניבה ואבידה ואין להקשות אפלי שמים הוא דקבלת שכר לאו אפלי שמים: אלא היינו טעמא דאין קורין בראשון - דיפנו אביהם של תינוקות ולאו משום שכר שבת כלל אלא אפי' כשאביהם של תינוקות מלמדין אותן בחנם שיהיה להם פנאי שיהא פנוים לסעודת שבת ואם יקראו בראשון ישהא שהייה מרובה וה"ה אם יש להם תלמד בשכר שאסור מהאי טעמא: אבל שונין בראשון · דתו ליכא שהייה כל כך כיון שמלמדים כבר: למצותיה · דשבתות: ואיבעית אימא · טעמא דאין קורין משום דבשבת אוכלים טפי מבחול ויקיר עלייהו עלמא כלומר שכבדין הם מפני סיוע ושתה שאין יכולין לפסוק ולעמוד וללמוד בראשון: בנות מי בעיין שימור · ומהאי (טעמא) ליכא שכר שימור ולא בעיא שימור א"כ לא שייך בהן שכר שימור: שכר פיסוק טעמים דאורייתא · ואסור ליטול שכר עליהם: אלו הפסוקים · מקום שהפסוק מסיים שם: ואמרי לה אלו המסורות · מאן דלא אית ליה פיסוק טעמים לאו דאורייתא מפרש אלו המסורות חסירות ויתירות: מקרא סופרים ארץ ארץ [שמתחנין] באתנחתא מפרש ... : עיטור סופרים · לקלוס ... שמים מצרים ... : איש דכאשר ישאל · פי' כאשר ישאל איש בדבר האלהים איש קרי ולא כתיב: פרת דבלכתו · להשיב ידו בנהר פרת פרת לא כתיב וקרי: תעבורו ואחר תאסף ואחר מסתבר אחר נוגנים ... : באים דונבנתה · הנה ימים באים ונבנתה: את דהגד הוגד · הגד הוגד לי את אשר עשית: אלי דהגורן · אלי אם לא ... : נא דיסלח · בנעמן

פי' הרא"ש

מפורש זה תרגום · שמפרש המקרא : ושום שכל אלו הפסוקים · שבשבילם מפסיקין בין דבר לדבר : ויבינו במקרא זה פיסוק טעמים · שעל ידי הניגון מבינין לחבר המקרא למעלה או למטה: אלו המסורות · חסרות ויתרות: מקרא סופרים ארץ ארץ · שמשתנה באתנחתא וכן שמים מצרים שאין קורין שמים מצרים בחירק: עטור סופרים · כמו רק הבמות לא סרו דמתרגמינן לא עמרו שהוסרו מן התיבות אותיות הראויות להכתב בהם : אחר תעבורו · היה ראוי לכתוב בוי"ו דהוה משמע סעדו לבכם ואח"כ תעבורו אבל השתא דכתיב בלא וי"ו משמע סעדו לבכם אחר שתעבורו וכן כולם : מהפסיק תהום רבה · היה ראוי לכתוב ... : פרת דבלכתו · להשיב ידו על נהר פרת פרת לא כתיב וקרי : איש דכאשר ישאל איש בדבר האלהים · באחיתופל : באים ונבנתה : את דהגד הוגד לי · את אשר עשית דרות : לי דהשעורים · אלי : נא דיסלח · בנעמן כתיב: אם דיגאל · ברות : לתלתא פסוקי · ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגו' · שייך לדף שאח"ז

[כתובות קי: ב"ב קמו סנהדרין קד] [מגילה ג.] [במדבר לג] [מס' סופרים פ"ו ה"ח] [רות ג]

הגהות הב"ח (א) גמ' מקרא סופרים אֶרֶץ אָרֶץ שָׁמַיִם מִצְרָיִם: (ב) שם באים דונבנתה: (ג) רש"י ד"ה אם היה שכיר וכו' נותנין לו שכר שבת: (ד) ד"ה אלא גבי שבת הא דקתני לא קורין בתחלה לאו משום וכו' שרי בהבלעה אלא לפי שהן עסוקין בהכנתהן דיפנו למצותא דשבתא שאם היו וכו': ד"ה דיפנו אבהתהון דינוקא למצותא דלהון וכו' בדבר חדש היו טרודין כצ"ל והד"א ותיבות אבל שונין נמחק: (ה) ד"ה מקרא סופרים אֶרֶץ אָרֶץ כלומר וכו' וכן נמי אֶרֶץ דלא וכו' וכן שָׁמַיִם דלא וכו' וכן מִצְרַיִם: (ו) ד"ה את דהגד הוגד אלי דהגורן אלי וכו' כולהו הני: